Пише: Мирослав Лазански
субота, 29 август 2009 21:49

(Политика, 29.08.2009)

Ни једног посађеног цвета, ни једног венца, ни једне свеће. Нема ограде, нема некадашње бодљикаве жице. И поред велике врућине чудно набубрила земља. Је ли грех и ходати по тој ливади са неколико земљаних купола које симболизују некадашње објекте у најстрашнијем логору Другог светског рата?

Од свих некадашњих објеката тог логора у реалности је представљена само композиција теретног воза којим су транспортовани логораши, локомотива и неколико вагона коју је обновило и донирало железничко предузеће из Добове у Словенији.

Камени цвет Богдана Богдановића запуштен, у аркадама кишница са жабокречином, поред носећег споменичког ступа мало воска од нечије свеће. И стихови Ивана Горана Ковачића. Само једна дивља јабука поред споменика. На августовском сунцу све аветињски пусто.

После дуго година овог лета био сам у Јасеновцу. Да однесем цвеће убијеним члановима моје породице. Убијени су као Словенци у логору за политичке затворенике, ЗЦ, унутар логора Јасеновац, где су логораши остављени без воде и без хране, у посебној жичаној огради на голој земљи. И тако су умирали.

Пре доласка у Јасеновац размишљао сам како да будем објективан према новој музејској поставци, која је већ изазвала многе полемике. Само на основу онога што знам из историје и онога што ћу видети у музеју и изван њега.

После свега виђеног мучан је утисак. Наиме, музеј логора Јасеновац смештен је на релативно малом простору, концепција је модернистичка, пролази између панелима одвојених делова музеја врло су уски, имена убијених су на стакленим таблама обешеним на плафонима. Врло непрегледно и тешко за сналажење. У витринама је неколико финих, чистих и скоро нових делова одеће, керамичке фигурице-пепељаре које су правили логораши, весели цртежи и песмице једног дечака, куварски рецепти једне

логорашице, збирка песама „С Градине“ коју су писале логорашице...

Градина је место у оквиру логора одакле су убијене бацали у реку Саву. У само једној малој витрини дрвени маљ, кама, чекић и поломљена секира. Објашњење: реквизити за убијање. Само на једној фотографији група изгладнеле деце. Само у једној малој витрини табла из логора ЗЦ на којој стоји „Без воде“.

На мониторима филмови из времена НДХ: поглавник Анте Павелић прима у Загребу Хитлеров поклон, аутомобил „мерцедес“, потписивање билатералних уговора између НДХ и Рајха, војне свечаности усташа и домобрана, све под насловом „Усташки пропагандни материјал“. Затим филм о посети делегације „Међународног црвеног крста“ логору Јасеновац. Заправо, ту су посету иницирали Немци згрожени усташким зверствима у логору.

У беле кошуље заврнутих рукава и светле широке панталоне обучени логораши, који раде на насипу, гурају колица, мешају малтер, шетају у групама и чекају ручак који се дели по порцијама из једног казана.

Одлична потврда онима који и данас настоје да докажу да је Јасеновац био радни логор, а не најмонструознија фабрика смрти у Европи. Због чега су чак и Немци 1942. године тражили међународну инспекцију логора Јасеновац. Јер, и Јевреји су у Аушвицу морали да раде, али никоме данас у Немачкој ни на памет не пада да каже како је Аушвиц био радни логор.

И данас се из авиона види да је Аушвиц био логор смрти и геноцида: бараке, жице, димњаци крематорији. Гледајући и са земље и из ваздуха логор Јасеновац не асоцира на место злочина. Најстрашнији докази систематског злочина држе се у депоу музеја, а врте се усташки филмови, за које се, истина, каже да су пропаганда. Ко је ту наиван? Одговор лежи и у књизи утисака: има и тога да се некоме „свиђају ножеви и маљеви и да ће опет доћи“.

Нећу улазити у проблем броја жртава логора Јасеновац, на једном паноу бројкама пише да је највише убијених Срба. Нећу да улазим ни у проблем што од свих преживелих логораша који говоре на мониторима скоро да и нема Срба. Оне што сам видео да говоре

јесу Хрвати комунисти и Јевреји. Можда Срби нису хтели да причају о Јасеновцу.

Посебна прича је несношљив мирис црне гуме којом су обложене просторије музеја. Један од запослених у музеју објаснио ми је „да је то урађено намерно ради стварања мучне атмосфере и реалног живота у логору“. Да није због тога да посетиоци што пре побегну из музеја, интересовало ме? Није одговорио.

Реалност ме сачекала и на излазу из музеја, двојица скинхедса у црним мајицама са мртвачким главама. Скоро да сам помислио да су део поставке музеја ради „мучне атмосфере“.

Нисам оптерећен прошлошћу, јер сећања временом прелазе у историју. Јевреји са правом кажу, „никад више“ и „никада заборавити“, Србија је успомену на логор Јасеновац свесно препустила Хрватској. Српски званичници радије иду у спомен-подручје логора на босанској страни Саве. Као да су са хрватске стране Саве страдали људи са Месеца. Јасеновац је данас у Србији донекле заборављена прича. Баш као и у Хрватској.

Јер, мешавина језичке сродности и разлика у броју становника чини нездраву комбинацију. Ни један други национални језик на овим подручјима није толико сличан као хрватски и српски. Отуда и сличности у менталитету.

Још један поглед на камени цвет. Рода је савила гнездо на врху споменика.